

ארכיון מעין צבי

תיעוד חברים ברשם קול

מיכה בחן

זכרונות חיים

בשנים : נולד ב - 11.7.1914

לקראת יום הולדתו ה - 90

הוקלט בשנת : 2004
עריכה ע"י : מיכה בחן
הדפסה : מירה סובר

מספרי קלטות : 223/1
ראיון ע"י אווה אדוריאן

קלטת 223.1

מיכה בתן לקראת יום הולדתו ה - 90 רקע משפחתי

שמי מיכה בתן - שמי המקורי - פריץ בכנהיימר. נולדתי ב 11.7.1914 בעיר אופנבאך - שבגרמניה. היינו 3 אחים במשפחה. אחי הגדול נולד ב 1911, אחותי לי, נולדה ב 1923, היא חיה בארה"ב ועומדת לבקר אותי ביום הולדתי ה 90 שלי.

אבא - הרמן בכנהיימר, נולד בגרמניה ברואיש הולצהאוזן הוא גויס לצבא הגרמני במלחמת העולם הראשונה, כך שבקושי הכרתי אותו בתור פעוט. כשהוא היה בא לבקר הייתי שואל: מי האיש הזה?"

אמא - סטי, מבית שטיין נולדה בלאוטראבאך שבגרמניה.

הורי חיו באופנבאך כ 25 שנה. היה להם מפעל למסגרות. למזלם הם עוד הצליחו לצאת מגרמניה כאשר כבר פרצה מלחמת העולם השנייה והצטרפו לאחותי ואחי בארה"ב.

בית הורי

הכרתי את שני הסבים - כולם היו שומרי מסורת וכך גם בבית הורי היו שומרי מסורת. אבי היה מברך על היין והחלה ביום שישי, והיינו מקיימים קבלת שבת, חונכנו ברוח המסורת היהודית הליברלית - בלי לחצים. אנחנו בעירנו לא הכרנו אנטישמיות, עד לעלית הנאצים לשלטון. בעיר היה ציבור גדול של פועלים, שהיו סוציאליסטים ודמוקרטים. האווירה בעיר היתה ליברלית. למדתי בבי"ס כללי, היחסים בכיתה היו טובים ונשמרו כך בחלקם גם אחרי 1933. כשחברי לכיתה נאלצו להצטרף לתנועה הנאצית - זה לא תמיד היה מתוך רצונם החופשי.

השבר הגדול היה ב 30.4.1933, כשהוטל חרם על העסקים היהודיים והם סבלו מעלבונות ברחבי העיר. באותו היום הבנתי שליהודים אין יותר עתיד בגרמניה. החלטתי לשנות כיוון ולהוציא מסקנות. באותו הזמן עבדתי במפעל לתיקי נשים, שהיה בבעלות יהודית. גם שם התחילו להישמע צלילים צורמים בקרב העובדים הגרמניים.

עבודה ב"מכבי הצעיר".

בסוף 1934 יצאתי להכשרה באלטקרבה. שנה אחר כך התבקשתי להדריך במחנה של עלית הנוער את קבוצת ההכשרה שהיתה מיועדת להגיע לרמת דוד.

איך הגעתי לציונות? האווירה הכללית השפיעה עלי. לאבא היה יחס חיובי לציונות ואמא לא התערבה, כאשר הצטרפתי ל"מכבי הצעיר". שם הדרכתני, והייתי חבר במועצת התנועה ואחראי על שני אזורים. זאת היתה חוויה גדולה עבורי וגם לחניכים, הם בחלקם עד היום עדיין בקשרים איתי.

בהכשרה

מ 1934 עד 1935 הייתי בהכשרת "אלטקרבה". המפגש עם חברים מכל קצוות גרמניה היה חוויה עבורי. בפעם הראשונה עבדתי פיזית בכל ענפי החקלאות. בעל האחוזת היה יהודי, ואישתו גרמניה. הוא קיבל תשלום עבור הדרכה חקלאית לפי מספר החניכים. התנאים שלנו היו סבירים, לא היה מחסור באוכל אם כי הוא לא היה כשר – אני הצלחתי לא לאכול שם טריפה. חברותנו בישרו בהדרכתה של בעלת הבית – כך שאכלנו אוכל טוב שהיה מבושל. היחסים בינינו היו מצוינים, וזה היה עבורי גורם משמעותי. בהכשרה היו גם מדריכים מרכזיים והרמה האינטלקטואלית היתה גבוהה. באותם השנים התחיל המצב בגרמניה עבור יהודים להיות מאוד לא נעים. עד לאולימפידה בברלין ב-1936 תופעות האנטישמיות עדיין לא היו כל כך בולטת אבל יותר מאוחר לא היו להם שום מעצורים. היהודים נאלצו למכור את עסקיהם שעברו לידיים גרמניות. חלק מבעלי המקצועות החופשיים עדיין קיוו שהם יוכלו לשרוד, אבל הרוב ניסה בכל דרך אפשרית לעזוב את גרמניה. מי שהשלה את עצמו עד כה שהמצב ישאר כפי שהוא התעורר למציאות שונה אחרי ליל הבדולח. ברחבי גרמניה שרפו בתי כנסת ויהודים רבים נשלחו למחנות ריכוז. ב 1939 התחילו לשלוח יהודים בטרנספורטים למען לא ידוע.

העליה

ביוני 1937 קיבלתי סרטיפיקט. התוכנית היתה שאתחתן באופן פיקטיבי, כדי לנצל את הסרטיפיקט עבור איש נוסף, אבל זה לא היה לרוחי. נסעתי דרך טריאסט ואחרי כשבועיים הגעתי לחיפה. המבט על העיר היה הפתעה עבורי. חשבתי שאני בא לארץ שוממה ופתאום ראיתי את היופי של חיפה. בחיפה חיכה לי חבר הגרעין שלי – יוחנן קוגלמן, והוא הביא אותי לכפר ביל"ו, אל פלוגת העבודה של הגרעין, אתו הייתי בגרמניה, ושמראש הייתי מיועד להצטרף אליו. אלה היו חברי מ"אלטקרבה" מתנועת מכבי הצעיר, בגלל עבודתי בתנועה עליתי שנתיים אחריהם.

כפר ביל"ו

המקום הזה היה מתנה אוהלים. בבנין היחיד שהיה במקום, גרו הורים עם הילדים הראשונים בקבוצה. האוכל לא היה כל כך בנמצא, לפעמים היה חסר אפילו לחם. עבדנו בפרדסים ובבניית כבישים – בכלל בכל עבודה שאפשר היה להשיג. גם היום אני עדיין מזכיר לילדי, כשאנו עוברים בסביבה ההיא, שכביש זה גם אני סללתי. הדרך למקום עבודה היתה ארוכה, לכן קיבלנו חצי גרוש לנסיעה באוטובוס. אנו העדפנו ללכת ברגל כדי לקנות בכסף הזה, חתיכת חלבה או דג מלוח. לא לכל החברים היה

מקום עבודה. הפרדסנים העדיפו עבודה ערבית – כי השכר עבורם היה נמוך משלנו, אנחנו הרווחנו $17 \frac{1}{2}$ גרוש ליום. בפרדס עבדנו תמיד גם בשורה שלנו וגם בשורה של פועלים ערביים. אני התאמצתי מאוד בעבודה עם הטוריה עד שהשכן הערבי אמר לי שאין צורך לעבוד כל כך קשה – מספיק לזרוק רק קצת אדמה טריה על הגומה וזה יעשה רושם כאילו הבור מעובד, לפי דעתו זה היה מספיק.

בבית של אבן בכפר בילו, היה גם חדר בטחון, בו החזקנו את הרובים ברשיון. שם גם קיבלנו את האימון הראשון בכלי נשק. פעם נשלחתי לשמירת לילה. כאשר שמעתי רשרוש חשוד התלבטתי אם לירות לאותו כיוון. בבוקר התברר לי שזה היה שק מלט ריק שנע ברוח ורשרש. כך נגמרה ההרפתקה הזו.

בחיפוש אחרי מקומות עבודה גייסו חברים לשני מקומות: קבוצה אחת הלכה לבנות גדר הבטחון בצפון – על יד חניתה וקבוצה שניה – שאני השתייכתי אליה – הלכה לכפר החורש, בקרבת נצרת. החברים, שעבדו בשדות היו נתונים לאפשרות של התקפת ערבים ואנחנו נשלחנו לשמור עליהם. אחד מחברינו, יוחנן פליישר נפל, כאשר נתקל בערבים. הוא היה הקורבן הראשון של מעין. "במעין" כך קראנו לקבוצה שלנו, דגלנו בקבוצה אורגנית, כלומר שהיה קשה להתקבל אליה. לפי דעתי נדחו חברים טובים ללא צורך. אני התנגדתי לקו הזה.

עברית למדנו לאור מנורת נפט. גם הבישול היה על "פרימוס" ולפעמים היה לאוכל טעם של נפט. עד היום הטעם הזה נשאר בזיכרוני. בכפר בילו התנהלו האספות בגרמנית, מנהג זה נפסק עם עלייתנו להתיישבות.

התחלת ההתיישבות

מכפר ביל"ו יצאנו להתיישבות ב"נסלה" ע"י זיכרון יעקב. זה היה אירוע גדול עבורנו וגם עבור נציגי פיק"א. בעליה זו השתתף לוי אשכול, אז בתפקיד ראש מחלקת ההתיישבות ואורי נדב, נציג ההגנה. השלמת הקמת "חומה ומגדל" היה חייב להסתיים תוך יום אחד. תושבי זיכרון ואחרים באו לעזור לנו. את החומה מילאנו בחצץ, כהגנה בפני יריות. הכביש חיפה-תל אביב היה מסוכן, כי לכל אורכו היו ישובים ערביים עוינים. בסביבה היתה נפוצה מחלת מלריה, התנאים הסניטריים היו פרימיטיביים, השירותים היו מחוץ לחומה. מפיק"א כתברה המיישבת, קיבלנו פרדס תפוזים נגוע בפטריות, והיינו חייבים לנקות כל תפוז לפני השיווק, זו היתה המון עבודה. לחצנו על פיק"א לאשר לנו העברת המחנה אל הגבעה – היום המחנה הנוכחי. כבר חלו במלריה כ-80% מחברנו. אחרי כשנה העברנו את המגורים, למרות אי שביעת רצונה של פיק"א, כשענפי המשק נשארו במקומם למטה. גם בהמשך סבלנו ממגפות ומחלות שונות – כמו טיפוס, שיתוק ילדים, קדחת מערות ועוד. אני השתתפתי

בקבוצת בנין שלנו בבניה של משטרת זיכרון. כרתנו את יער האקליפטוסים, וייבשנו ביצות "כברה". הייתי גזבר הפנים הראשון של מעין. את הקופה החזקתי מתחת למיטה. זכור לי, שגדעון פיליפס פנה אלי כדי לנסוע לקנות טבעת נישואין וביקש ממני 2 ל"י, אבל הוא הצטרך להסתפק רק ב לירה אחת, כי לא היה לי יותר בכל הקופה.

מדריך במקווה ישראל

אחרי זמן מה גויסתי להדריך במקווה ישראל. לשם הגיע נוער מארצות רבות. היתה בעיה חמורה בקשר למשמעת, התנהגות הנערים היתה פרועה – אולי אחת הסיבות שהיו שם נערים בלבד. (בין הנערים הנקלטים היה בר-לב).

בחזרה למעין

אחרי שחזרתי הביתה עבדתי בכל מיני ענפים במשק. נשלחתי גם לסמינר של עלית הנוער, בו לימדו טובי המורים והמרצים בארץ. כיהנתי גם כמזכיר פנים של הקבוצה.

ביקור בארצות הברית

אחרי כ 10 שנים, בתום מלחמת העולם השנייה, החלטתי לבקר את משפחתי בארצות הברית. הורי, אחי ואחותי הצליחו להימלט מגרמניה עם פרוץ המלחמה. אחרי שהתבססו במידת מה, הם הזמינו אותי אליהם. לפני הנסיעה התקשרתי אל תנועת "הבונים" וזה איפשר לי להשתלב בפעילות תנועתית שם. הדרכתי כ 4 חודשים בסניף "סנט לואיס". שם גרתי אצל משפחה יהודית, באמצעות ילדתם בת ה-שלוש שיפרתי את האנגלית שלי. כבר במעין ניסיתי לרענן את ידיעותי באנגלית שרכשתי בבית ספרי. במגורים היתה לי שותפות עם חבר יוצא אנגליה.

הכרות עם מרים

הכרתי את מרים כשמסרתי ד"ש מיוסף גורס, שהדריך אותנו עוד בפרנקפורט. באותו הזמן מרים למדה בביה"ס לאחיות ובתוכניתה היה להמשיך את עבודתה ב"הדסה" בירושלים. היא שומרת עד היום כרטיס כניסה לשיבת האו"ם בה החליטו על הקמת מדינת ישראל והיא זוכרת היטב את האירוע וההתרגשות

ייסוד המשפחה

אחרי הכרות קצרה עם מרים לבית ברוק החלטנו להתחתן ולחזור למעין. באותו הזמן התנהלה בארץ מלחמת העצמאות והוריה של מרים לא התלהבו במצב זה מהרעיון.

לכן החלטנו להתחתן בארץ. הפלגנו לארץ אחרי שהותי של שנה בארה"ב והנסיעה בת שבועיים היתה ירח הדבש שלנו.

כשהגענו לחיפה עגנה האוניה כ 4 שעות בנמל. אז נודע לנו ש 4 ימים לפני כן עברה חיפה לידנו, כלומר האנגלים עזבו, אבל היהודים עדיין לא שלטו בנמל, לכן לא היה מטעם השלטון מי שיקבל אותנו באופן רשמי. עד היום אין למרים מסמך, שהיא עלתה לארץ – כי אין לה את החותמת בדרכון. הנסיעה למעין באוטובוס משורייך לא היתה פשוטה, כי הכביש מחיפה לזיכרון עבר דרך ואדי מילק והיה נתון בידיים ערביות. באותו האוטובוס נסעו גם פליטים ערביים. ההרגשה היתה מאוד לא נעימה ושמחנו כשהגענו בשלום למעין.

מרים קיוותה להשתלב במרפאה, אם כי היא ידעה שיש כבר אחות בקיבוץ – טרודה שטנגר – ושאין צורך באחות שניה. היא עבדה בשדה ומאוד לא התלהבה מזה. נוסף לכך, זמן קצר אחר כך גויסתי לצבא. שירתתי בסביבה ומדי פעם החברים הביאו את מרים לביקור קצר, כדי להקל קצת על הרגשת הבדידות שלה, כי לא הספיקה להכיר את חברי הקבוצה. לשמחתי החזירו אותי אחרי זמן מה הביתה, כדי לעבוד כטרקטוריסט. מרים קיוותה להשתלב במרפאה, אם כי היא ידעה, שיש כבר אחות בקיבוץ – טרודה שטנגר – ושאין צורך באחות שניה. היא עבדה בשדה ומאוד לא התלהבה מזה. נוסף לכך, זמן קצר אחר כך גויסתי לצבא. שירתתי בסביבה ומדי פעם החברים הביאו את מרים לביקור קצר, כדי להקל קצת על הרגשת הבדידות שלה, כי לא הספיקה להכיר את חברי הקבוצה. לשמחתי החזירו אותי אחרי זמן מה הביתה, כדי לעבוד כטרקטוריסט. אחרי כמה חודשים הסתיימה עבודתה של מרים בשדה והיא התחילה לעבוד במרפאה. זה מאוד הקל עלינו ועל קליטתה במעין.

לידתה של שולי

בינתיים נכנסה מרים להריון. גרנו אז בתנאים מאוד פרימיטיביים, זה היה צריף שהיה מחולק ע"י בד יוטה לשני חלקים אבל גם את החדר השני היה עלינו לפנות. עברנו למבנה אוהל – המצאת מעין – שקראו לו "פטריה". הוא נחשב לשיכון משובח, באותו החורף ירד שלג, דבר בלתי שיגרתי באזור שלנו, וזה היה חורף קשה. בתג הביכורים נולדה לנו הבת הראשונה שולי.

היות ולא היה מספיק מקום בבית הילדים, הועברנו בחזרה לצריף, כי שם היה מקום למיטתה של שולי. אומנם היה מאוד צפוף, ואפילו הגענו בקושי למיטה שלנו. מצד שני מרים היתה מאוד מרוצה, שהתינוקת נמצאת אתה בבית. כששולי עברה לבית התינוקות התנאים גם שם היו צנועים מאוד, ולמרים היה קשה למסור אותה לטיפול של מטפלת.

בשנים ההם היה נהוג שאת תפקיד המזכיר ממלאים בשעות אחרי העבודה. כך שבתפקידי כמזכיר לא הייתי כל כך פנוי לחיי המשפחה. למרות זה שהשתדלתי עד כמה שאפשר להתפנות לתינוקת – כי היא גרמה לנו שמחה גדולה. כפי שהיה נהוג במעין, קלטנו למשפחתנו ילד חוץ, שהיה כאחיה הגדול של שולי והם גדלו ביחד כמו אחים.

תפקידים: קליטת עולים – שער העליה

בגמר התפקיד כמזכיר פנים יצאתי לעבוד מטעם חבר הקבוצות בקליטת עולים. זאת היתה עבודה מעניינת, אם כי נשאלו לא מעט שאלות ביחס לזה: האם לקלוט את העולים באופן סלקטיבי או האם כל אחד זכאי להיקלט, לא חשוב באיזה מצב נפשי או בריאותי הוא נמצא. אני דגלתי בדעה שיש לפתוח את שערי הארץ לפני כל אחד שרוצה לעלות. בשער העליה היו קשיים. אנשים שבאו ממחנות מגודרות, ושוב אינם חופשיים לצאת לפני שלא נבדקו רפואית. היה חשש גדול ממחלות וסכנת מגפות, אנשים חולים קיבלו טיפול, היתר הועברו אחרי כשבוע למחנות עולים בכל מיני אזורים בארץ במגורים זמניים של פחונים בדונים וכדומה, בשבילי זה היה מפגש קשה, אבל מעניין, להיפגש עם אנשים שבאו מכל מיני מקומות באירופה. ישבתי בועדת המיון. ניסינו למלא את רצונותיהם של האנשים אבל לא תמיד היינו מסוגלים לעשות את זה והאנשים לא הבינו שזה לא בידנו, כי האפשרויות בארץ היו מוגבלות. אני לא הייתי תמיד מעורה בפרטים, כי נסעתי כל יום הביתה, כך שיכולתי קצת להתנתק. היה עלינו לקבל החלטות על הכוונתם של האנשים לריכוזים השונים וזה לא היה בנמצא. הלחץ עלינו היה גדול, כי זרם העולים היה בלתי פוסק. ההחלטות נעשו על פי מיטב יכולתנו, אם כי לא פעם היו העולים לא שבעי רצון. אני עבדתי בשער העליה מטעם התנועה הקיבוצית. רוב הקיבוצים היו מוכנים לקלוט עולים בכל התנאים – כי רצו לתרום את חלקם בקליטת גל העליה, חוץ מזה זה היה וגם מקור להרחיב את מספר החברים. בשובי הביתה ריכזתי קורס ללימוד השפה העברית לנקלטים החדשים במעין. היה לנו חשוב לאפשר את השתלבותם המהירה בארץ ובקיבוץ.

אולפן לעברית במעין

במעין קיימנו 30 שנה אולפן לצעירים בגילאים בין 18-33 שנה. אני התבקשתי ללמד באולפן את כיתת המתקדמים, ומאוד אהבתי את ההוראה ואת הקשר עם החניכים. שמחתי עם הישגיהם. כ-3½ שנה הייתי מורה וכ-3½ שנה רכז האולפן. התלמידים באו מכל הארצות, בהם היו תושבים יהודיים. הם באו ללמוד עברית ולבקר בארץ, במעין צבי התקבלו גם 70 בוגרי אולפן לחברות ורובם נשארו כחברים עד היום. אולפן מעין צבי היה מבוקש ושם האולפן הלך לפניו. חברי האולפן השתתפו בחיי החברה של

הצעירים, ובאמצעות הכרזות משותפות רבים הקימו את משפחותיהם אצלנו בקיבוץ. עד היום אני ביחסי ידידות עם החברים, שהיו בעבר תלמידי אולפן.

חברות "עלית הנוער" וחברות של "ההכשרה הצעירה"

בהמשך התבקשתי לפעול עבור שלושת התנועות הקיבוציות במחלקת התנועה בתל-אביב בשטח של "עלית הנוער". היה לנו מאבק מתמיד עם מוסדות "עלית הנוער" על תשלום אחזקת הנערים, שלא כיסה את ההוצאות. בזמן פעולתי הקמנו מסגרת של "הכשרות צעירות", זה היה מפעל קליטת ילדי הארץ שהיו נתונים לתנאים סוציאליים ומשפחתיים קשים. התנועה ראתה בכך את תרומתה, כי גם כאן היו ההוצאות לקיבוץ גבוהות מההקצבה הכספית שקיבלו עבור הילדים. כאשר הצלחנו להקים 2 מחנות קיץ, היתה זאת הצלחה מיוחדת "ועלית הנוער" התגאתה במפעל זה כי עד אז הדבר הזה לא היה קיים.

מתנדבים מחו"ל

תפקיד נוסף שמילאתי בתנועה היו מתנדבים מחו"ל. אחרי מלחמת ששת הימים התעורר בחו"ל ענין והתלהבות גדולה במדינת ישראל. צעירים רבים רצו להכיר את הארץ וגם לתרום לה על ידי עבודתם. הגיעו מכל קצות העולם, ברובם גם לא יהודים. התרשמתי מהצעירים מגרמניה שהסתייגו מעברם של הוריהם, העבר של גרמניה הנאצית. על פי רוב הוריהם לא סיפרו להם דבר על עברם ועל התקופה בכלל. בתחילה באו בודדים עם מוטיבציה גבוהה, בהמשך זה נהפך לזרם גדול. הם התקבלו ברצון בקיבוצים, כי הם היו תוספת כוח אדם רצויה והצעירים הישראלים באו באמצעותם במגע עם העולם האחר. המתנדבים אחרי שובם לארצם, היו לשליחי ישראל ובעקבותיהם הגיעו צעירים נוספים. לפני הכוונתם לקיבוצים ניהלו עם כל אחד שיחה אישית, למרות העובדה שזה יצר עומס גדול עלי. לפעמים חיכו האנשים בחוץ וישבו על המדרגות עד שהגיע תורם. לפעמים הצעתי להם לטייל קודם בארץ ולחזור אלי שנית כאשר יהיה לי בינתיים מקום עבורם. בתפקיד זה פעלתי מעל 9 שנים ועד היום אני זוכר אותו לטובה, אם כי זה לא תמיד היה פשוט – כי היה עלי לפתור כל מיני בעיות של המתנדב וגם של הקיבוץ. בעיני זה היה אחד המפעלים הציוניים היפים שהתנועה מילאה.

פעילות מפלגתית

על יד התפקידים האלה הייתי גם פעיל פוליטי. מפלגת מפא"י היתה המפלגה המובילה ונשאה באחריות בבנין הארץ מתחילת בנין הארץ ואני הייתי פעיל בה. כשהייתי בניו יורק היתה לי הזכות, ביחד עם שליחים אחרים להיפגש עם בן-גוריון.

בן גוריון סיפר לנו על גיוס צעירים יהודיים עם ניסיון צבאי, כדי שיעזרו להקים את צ.ה.ל. היה מדובר על פרויקט "מח"ל" – ("מתנדבי חו"ל"), שהשתתפו במלחמת העצמאות באופן פעיל. השתתפתי יחד עם עקיבא לוינסקי ואשר מניב ב 3 ועידות. זכור לי עד היום נאומו של משה שרת שהיה מרתק. התנהל גם ויכוח בוער עם בן-גוריון. הייתי נוכח, כשלו אשכול פנה אליו בבקשה לתת לו קרדיט. נפגשתי עם גולדה מאיר, שהביעה את דעותיה בשאלות ביטחוניות – האם הן היו תמיד לברכה? בביתנו התנהל גם חוג בית, בו השתתף, בין היתר, גם שמעון פרס.

במעין צבי

בין התפקידים השונים שמילאתי עבדתי תמיד בענפי המשק השונים. מצאתי בזה תמיד עניין ואני חושב שהיו גם מרוצים מעבודתי. בין התפקידים שמילאתי היה ריכוז ועדת חינוך. בזמן זה היתה עדיין לינה משותפת ומשקלה של הועדה גדולה בהכוונת החינוך. היינו מעורבים בשאלות חינוכיות, בהרכב הצוות והכוונה מקצועית של הצעירים. לאט, לאט התחסלה הלינה המשותפת, יותר ויותר הורים הלינו את ילדיהם בבית ובני גבי, היה זה שבתור מרכז ועדת חינוך העביר את ההחלטה על לינה משפחתית. המעבר הזה היה כרוך בהוצאות גדולות כדי לבנות דירות מתאימות, אבל רבים לא המתינו לבניה והעבירו את ילדיהם לדירותיהם למרות שאלו היו תנאי צפיפות גדולה שנוצר בהן.

מזכיר פנים

שלוש פעמים נבחרתי למזכיר פנים. תפקיד זה כלל גם ריכוז ועדת החברים וניהול האספות. בקדנציה האחרונה נוספה לזה גם הוצאת יומן הקבוצה, בו הועבר מידע על הנעשה בקיבוץ והחברים היו יותר מעודכנים. הקיבוץ ראה את הוצאת העלון ככלי חשוב למעורבותם של כל החברים בנעשה בקיבוץ, ועד היום ניתן לעקוב אחרי התפתחות העניינים בשנים עברו מאותם הדפים. לא העלנו אז על דעתנו שיבוא יום והקיבוץ ינוהל ע"י ועדה ממונה ולאספות כמעט לא תהיה השפעה על אופן ביצוע ההחלטות. למצב הזה הגענו עקב כשלון כלכלי שהיה חמור עד כדי כך, ש 98% של החברים הצביעו בעד שינוי אורחות החיים מתוך מודעות, שאין ברירה אחרת, כי השיטה הקודמת לא פעלה יותר.

שאלות והרהורים לגבי העתיד

נשאלת השאלה מה עתידה של מעין צבי. הגרעין המייסד היה מאוד מגובש והחוסן החברתי של מעין צבי היה מאוד חזק. למרות השינוי הגדול ידענו לשמור על האופי

הקיבוצי, עדיין אנחנו מקיימים מרפאה פעילה, מה שכולל דאגה לחבר גם מבחינה נפשית ומערכת של תמיכה הדדית. חדר האוכל פעיל גם בצוהרי היום ובערבי שיש ובחגים. על מסגרת החגים ידענו לשמור ויש חברים שבהתנדבות מכינים טכסי חגים בהשתתפות של רוב הציבור, כפי שהיה נהוג בעבר. השינוי הגדול הוא במערכת העבודה. בעבר היה תפקידו של הקיבוץ לדאוג למקום עבודתו של החבר ולפרנסתו בלי שהמאמץ שלו ישתקף ברמת חייו האישית. לעומת זה היום החבר ומשפחתו חיים ישירות ממה שהוא מרוויח – הכנסותיו והוצאותיו הם באחריותו המלאה. לי נראה שבסוף החברים יהיו יותר מרוצים מהמצב החדש. אני דואג לביטחון הסוציאלי של דור ההמשך – של צעירי הקיבוץ. כאן יש לי ספק אם עתידם מובטח וזה מדאיג אותי, ואין לי תשובה ברורה. השאלה היא מה עתידו של המקום הזה. האם מעין תיהפך לשכונת זיכרון יעקב? באיזו צורה הקיבוץ ימשיך התקיים? זאת שאלה מטרידה שאין לי תשובה עליה.

מבט על מהלך חיי

נולדתי לפני 90 שנה. מאחורי תקופת חיים ארוכה. נולדתי בקיסרות הגרמנית וילדותי עברה בתקופת מלחמת העולם הראשונה. גדלתי ברפובליקה של ויימר. חוויתי את עלית הנאצים לשלטון. נהגתי לקרוא הרבה, ספרות קלאסית, כמו תומאס מאן ואחרים, אשר מאוד השפיעו עלי. גם מוסיקה מאוד חשובה לי, יש לי שמיעה אבסולוטית וניגנתי כבר מגיל הצעיר על פסנתר. הופעתי יחד עם אחי לפני ציבור, אבל לא יכולתי להקדיש את עצמי רק למוסיקה: חליבת פרות ונגינה על פסנתר לא הלכו ביחד.

הייתי גם מעורב בשטח הפוליטי – בארגון של ליברלים ושמאל שהתנגדו לפשיזם ושם הייתי פעיל. שם הארגון היה: "Eiserne Front" (חזית ברזל). גדלתי בבית מסורתי וזה השפיע עלי, תקופה מה היו השקפותי דתיות. מלחמת העולם השנייה והנעשה בה ערערו בי את האמונה ב'ה'. המצב בגרמניה הביא אותי לציונות ולהחלטה לשנות כיוון ולהצטרף להכשרה באלטקרבה – לקראת עליה לארץ, כפי שהזכרתי כבר קודם. כאשר עליתי לארץ התחיל פרק חדש בחיי.

המשפחה

למשפחת הורי היה המזל להישאר בחיים. הקשר עם אחי ואחותי נשאר הדוק למרות המרחק הגיאוגרפי.

אני התחתנתי בגיל 34. היה לי מזל למצוא אישה יוצאת מן הכלל. מרים, מבית ברוק, היא אישה אינטליגנטית בעלת אישיות חזקה. ביחד הקמנו משפחה חמה ומוצלחת. כל

אחד מילדי הלך בדרכו עם המקצוע שהוא בחר. אנחנו, מרים כאחות מרפאה ואני בתפקידי "פנים" ו"חוץ".

מרים

למרים לא היה קל להסתגל לקיבוץ, כי בתחילה לא היה בטוח שתהיה לה עבודה במקצועה.. בהמשך היא עבדה בשיתוף פעולה מלא עם טרודה שטנגר. במשך השנים היא הכניסה הרבה שיפורים במרפאה. היא עבדה גם במרפאת השיניים וליוותה את החברות שציפו ללידה, לחדר הלידה. גם היום בגיל 81, היא עדיין אחראית לחלוקת תרופות במרפאה, תפקיד אחראי הדורש הרבה דייקנות.

הילדים

נולדו לנו ארבעה ילדים:

שולי נולדה בחג הביכורים - מתנה יפה עבורנו. היא בת נהדרת, דואגת לנו או בצורת קשר טלפוני או בביקור אישי יום יומי. היא היום אחראית למרפאה - ממשיכה את דרכה של אימה. היא התחתנה עם אורי (אקשטיין) - ארבל, בן משק, גם הוא ממוצא יקי. שולי פעילה גם בשטח התרבות וגם מטפחת את הגינה בביתה, יש להם 4 ילדים. גבי: גבי נולד 17 חודשים אחריה. הוא למד ברחובות חקלאות וכלכלה. לצערי הוא עזב את הקיבוץ. בהתחלה הוא עבד ב High Teck, אחר כך בסוכנות היהודית. שם הוא אחראי על הישובים החקלאיים וכך שוב לפיתוח הנגב בסוכנות היהודית. הוא גם חבר במועצה המקומית בערד ופעיל בפוליטיקה ומביע את דעותיו באמצעי התקשורת. אישתו שולמית דברת, - את שם משפחתה צירפו לשמם. הם הכירו כשהיא למדה אצלנו באולפן. היא ילידת ארה"ב, היא מורה לאנגלית במדרשת ספיר ובאוניברסיטת באר-שבע. יש להם שני ילדים - אביב וקשת.

ראובן - למד בב"ס כפר גלים, ובהמשך מחשבים בחיפה בטכניון. הוא היה אחד הראשונים במקצוע זה. הוא היה אחראי על מערכת המחשבים במעין צבי, ומילא תפקיד של גזבר לפני השינוי. המצב המשקי גרם להפסקת עבודתו. היום הוא עובד במפעל "סקופוס" - בעדשות. במעין הוא התחתן עם שושי, מבית יוביאן ממוצא קורדי- פרסי, מורה לחינוך מיוחד. הם אימצו פעוטה מאוקראינה - ילדה ערנית ויפה שמתפתחת נהדר.

אייל - היה ילד שובב גדול, חביב ומקובל על הבריות. הוא מאוד מוכשר טכנית. הוא למד חשמלאות, והתחתן עם אוולין מבית עטר, ילידת צרפת, תלמידת אולפן בעבר. היא התבקשה ע"י הוריה לחזור אל קירבתם בצרפת ואייל הצטרף אליה. הם חיים

בפריס, אבל כל שנה הם מבקרים אצלנו יחד עם 2 הבנים שלהם. שוני, בן 12 ½, אשר שולט בעברית ומרגיש את עצמו במעין ממש בבית. הוא בא לבקר גם בלי הוריו. מרים ואני יקים. הילדים שלנו בחרו בבני זוגם – כל אחד ממוצא שונה: יוצאי ארה"ב, צרפת, קורדיסטאן. המשפחה נהפכה כעין קיבוץ גלויות ואנו נהנים מזה. יש לנו בית חם, פתוח לאורחים ולאולפניסטים רבים. זכורה להם תקופת ההתארחות בביתנו. יש לי 9 נכדים, אני אוהב אותם והם אוהבים אותי. לבי אתם ואני מאחל להם כל טוב.

לקראת יום הולדתי ה-90

במבט לאחור על חיי אני יכול להגיד שהיו לי חיים מעניינים וגם מלאי תוכן. אני מסתכל בסיפוק על מה שעשיתי בחיים – וביחד עם מרים בשותפות עברו החיים במשך 55 שנים. אני מקוה שנשאר בריאים גם בהמשך ועם מחשבה צלולה כמו היום – מרים בגיל 81 ואני בן 90.